

BEZSENYI TAMÁS – KATONA NOÉMI – MÁTYÁS SZABOLCS–
NYITRAI ENDRE – FRIGYER LÁSZLÓ – TIRTS TIBOR

A KÖZÖS NYOMOZÓCSOPORTOK HATÉKONYSÁGA AZ EMBERKERESKEDELEM ELLENI KÜZDELEMBEN¹

Bevezető

Az emberkereskedelem korunk egyik kifejezetten súlyos társadalmi problémája, egy tömegeket érintő bűncselekmény, aminek volumenéről azonban nincsen pontos tudásunk. Tudományos kutatások szerint egyre nagyobb számban válnak emberek szervezett bűnözői csoportok által elkövetett munkavagy szexuális célú kizsákmányolás áldozataivá. Az emberkereskedelem egy globális jelenség, nagyrészt harmadik világ országaiból származó személyeket, első sorban nőket, visznek fejlettebb országokba (Nyugat-Európa és Észak-Amerika), ahol prostitúcióban, vagy más területen dolgoztatják őket. Európában a globális Délről a globális Északra irányuló migráció mellett jellemző az Európai Unió keleti tagállamaiból a nyugati tagállamokba való migráció is. A migrációs hullámok mellett ugyanez a tendencia figyelhető meg az emberkereskedelem jelenségében is.

Az emberkereskedelem elleni fellépés kiemelt jelentőségű a nemzetközi bűnüldözésben globális és európai szinten is. Mivel alapvetően határokon átnyúló jelenségről van szó, ezért az emberkereskedelem elleni fellépés is nemzetközi együttműködés keretei között lehet a leghatékonyabb. E célból jöttek létre az ún. közös európai nyomozócsoportok (JIT) az Európai Bizottság nemzetközi egyezményei alapján. A nemzetközi bűnüldözés ezen innovatív formájának alkalmazhatóságát vizsgáljuk tanulmányunkban az emberkereskedelem elleni fellépésben, a magyar nyomozóhatóság munkájának tükrében.

„Az európai közös nyomozócsoport egy olyan nyomozócsoport, ami két vagy több Európai Unió tagország, és/vagy más résztvevők megállapodása alapján jön létre, egy speciális célból és egy meghatározott időre, amit kölcsönös egyetértés esetén meg lehet hosszabbítani, azért hogy bűnügyi nyomozást folytassanak a megállapodásban résztvevő tagországokban.” (Klimek 2012:64). Az Európai Unióban a belső határok megnyílásával és a különböző javak és a munkaerő szabad áramlásával a bűnözés is egyre inkább nemzetközivé válik. A rendszert és az igazságszolgáltatást is állandóan változik, igyekszik követni az egyre

¹ Az előadás elhangzott a Magyar Kriminológiai Társaság Kriminológia és Bűnügyi Tudományok PhD Szekciója által szervezett „Új kutatási területek a kriminológiában” című konferencián, 2016. október 14-én.

nagyobb mértékű szervezett bűnözés átalakulását,² és a nemzetközi bűnüldözés leghatékonyabb jogi és szervezeti kereteit kialakítani. Ennek megfelelően a közös nyomozás formái és keretei folyamatosan változnak, a jogi lépéseket nemzetközi egyezmények rögzítik. Míg a rendőrségi együttműködésre hagyományosan az informális kommunikáció volt a jellemző, az igazságügyi együttműködést a szinte diplomáciai jellegű, formalizált nagy adminisztratív igényű kapcsolattartás határozta meg. Azonban a bűnözés modernizálódásával elkertülhetlenné vált a bűnüldözés átalakulása is, és egyúttal a rendőrségi és igazságügyi szervek közötti nemzetközi kapcsolattartási módok közeledése. Míg a rendőrségi nemzetközi kommunikáció formalizálódott, addig az igazságügyi egyszerűsödött (Nilsson 2005).

Az európai közös nyomozócsoportok szoros együttműködést tesznek lehetővé a résztvevő országok nyomozó- és igazságügyi szervei között, ugyanakkor a hatékony, gyors kommunikációnak elég komoly szervezeti és jogszabályi előfeltételei vannak. A szervezeti kényszerek és lehetőségek ebből a szempontból sokkal inkább meghatározóak, hiszen különböző szabályozások implementálása a jogalkotó feladata, amelyeken való változtatási szándékát a szervezeti működés diszfunkciói határozzák meg. A közös európai nyomozócsoport működését leginkább úgy lehet szemléltetni, mint egy kiterjesztett bűnügyi jogsegélyt, amely minden újabb felmerülő nyomozati kihívás megoldását vagy bizonyítási eljárási fogatosítását lehetővé teszi.

Annak ellenére, hogy a JIT-et a bűnüldözés korszerű és hatékony eszközének tekintették létrehozói, a várt eredményekkel ellentétben sokkal alacsonyabb számú JIT alakult meg Európa szerte, mind az emberkereskedelem elleni fellépésben, mind más bűncselekmények nyomozati munkájában (Horvatits és de Buck 2007, Gaultieri 2007). Az, hogy a JIT kialakítása mögötti politikai szándék mennyire valósult meg, mennyiben illeszkedik a rendészeti és igazságügyi szervek gyakorlatához, vitatott nemzetközi szinten (Block 2010, 2011). Hasonló kérdések merülhetnek fel a magyar szervek részvételével kapcsolatban. Magyarország először 2011-ben vett részt JIT-ben az ún. bunda, finn fedőnévén a VETO (fogadást jelent) ügyben, ahol sportesemények meghamisítását folytató nemzetközi bűnszervezetet számoltak fel közös európai nyomozócsoportban. Azóta már összesen több mint 12 JIT-ben folytatott büntetőeljárásban vett vagy vesz részt Magyarország.

Az Emberkereskedelem elleni nyomozásban a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda (továbbiakban KR NNI) Emberkereskedelem Elleni Alosztályán dolgozó nyomozók elsősorban azok a kollégák, akik a nemzetközi és európai megkeresésekre reagálnak a külföldön magyar nőket érintő emberkereskedelem kapcsán. Magyarország aktív jelenlétét igazolja, hogy 2013. óta összesen 7 közös nyomozócsoportot létesítettek a hazai rendőri szervek emberkereskedelem elleni nyomozásban, amelyek közül 3 jelenleg is folyamatban van, illetve több újabb megállapodás áll előkészületi szakaszban.

A hazai hatóságok például a 2013-ban megalakult Birkhill fedőnévű JIT-ben az Egyesült Királysággal működnek együtt, a szintén 2013-ban aláírt Galaton-Apus JIT-ben a belga és a holland hatóságokkal, a Szegeden lefolytatott Fortune JIT-ben Franciaországgal, illetve Hollandiával a

² Vitaülés a szervezett bűnözésről. *Magyar Jog*. 1988. 83–89.

Wimber-JIT-ben. Ezen felül több más üzletszerű kerítés és emberkereskedelem bűncselekménye miatt folytatott büntetőeljárásban merült fel a közös nyomozócsoport megalakításának gondolata, ami azonban több okból nem jött létre.

Tanulmányunkban ennek az együttműködési és nyomozati formának a hatékonyságát vizsgáljuk a Magyarországról kiinduló emberkereskedelemmel kapcsolatban. Célunk feltárni, hogy hogyan működik egy ilyen nyomozócsoport a gyakorlatban, hogyan illeszkedik a magyar rendészeti és igazságügyi szervek munkájához, szervezeti kultúrájához; hogyan értékelik, milyen előnyeit és hátrányait látják – élik meg a nyomozók és az ügyészek a közös európai nyomozócsoportnak. Bűnügyi akták, valamint a nyomozóhatóság és az ügyészség munkatársaival készített félig strukturált interjúk alapján vizsgáljuk a JIT-ek megítélését, működését és hogy milyen ügyekben alkalmazható eredményesen. Tanulmányunkban első sorban nem a jogi keretekre fókuszálunk, hanem a nyomozóhatóság és az igazságügyi szervek gyakorlati tapasztalatára. Először röviden bemutatjuk közös európai nyomozócsoport jogi formájának kialakulását, majd az emberkereskedelem helyzetét Magyarországon. Ezt követően az interjúk és az akták alapján kifejtjük az emberkereskedelem elleni fellépés lehetőségeit és akadályait a JIT keretein belül.

Tanulmányunk az Európai Uniói forrásból, a Belügyminisztérium által a Belső Biztonsági Alap keretei között koordinált pályázatból megvalósuló, *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozati munkája információáramlási szempontból* című kutatási projekt részeként jött létre³.

A JIT megalakulása, szabályozása és a nemzetközi bűnüldözés fejlődése az Európai Unióban

A közös nyomozócsoport elsődleges célja a különböző államok nyomozócsoportjainak (rendőrök és ügyészek) együttműködése ugyanabban az ügyben, egy szerződésben meghatározott ideig, és körülmények között (Sajn 2013). A stratégia, melynek eredményeképp ez megszületett, célja az volt, hogy a különböző tagállamok igazságügyi és nyomozó szervei minél szorosabb együttműködésben tudjanak együtt dolgozni a határon átnyúló szervezett bűnözés ellen, az információk és az eljárásban felhasználható bizonyítékok legegyszerűbb és hatékonyabb megosztásával.

A közös nyomozócsoport elődjének a Németország különböző tartományai között 1970-ben megalakult *Gemeinsame Ermittlungsgruppe Rauschgift* (kábitószer közös nyomozócsoport) tekinthető. A nyomozati munka hatékonysága miatt a németek az 1990-es években terjesztették fel európai szintre a közös nyomozócsoportok tervezetét (Klimek 2012:65).

³ <http://bba.uni-nke.hu>

Ennek háttérében az állt, hogy mivel a szervezett bűnözésben gyakran több mint két ország volt érintett, ezért a hagyományos bilaterális megegyezések már nem voltak elegendők a hatékony bűnüldözéshez (Block 2011:2).

A közös európai nyomozócsoportok egy hosszabb egyeztetés, nemzetközi egyezményekből kiolvasható irányvonal nyomán jöttek létre. 1999-ben, az Európa Tanács Tampereben tartott ülésén kezdődött el az európai közös nyomozócsoportok jogi háttérének rendezése. Majd a 2000-ben megkötött Európai Unió tagállamai közötti Kölcsönös Bűnügyi Jogsegélyről szóló Egyezmény tárgyalta részletesen a közös nyomozócsoportok működését, és azóta is ez tekinthető a JIT-ek megalakulása egyik legfontosabb jogi dokumentumának (Nagy 2010:69-70). A nyomozócsoportok jogi kereteit elsősorban a terrorizmus, a szervezett bűnözés, a kábítószerkereskedelem és az emberkereskedelem hatékonyabb megfékezésének szándékával alakították ki.

Az Unió Jogsegély Egyezmény lassú ratifikációja, valamint a 2001-es World Trade Center elleni terrortámadás súlyossága miatt az Európai Tanács fel kívánta gyorsítani a közös nyomozócsoportok megalakításának folyamatát, és egy rendkívüli ülésen elfogadott egy közös nyomozócsoportokról szóló kerethatározatot, amelyben előírta a tagállamoknak, hogy 2003. január 1-jéig meg kell teremteniük JIT-ek megalakításához szükséges jogi kereteket (Nagy 2010:70). A Kerethatározat nem kötelezi a tagállamokat JIT-ek létrehozására, de megadja számukra a szükséges jogi környezetet, hogy ezt meg tudják tenni (Gualtieri 2007:234).

Ennek ellenére a JIT-ek jogi szabályozásának kialakítása a különböző tagállamokban, valamint gyakorlati létrehozásuk tovább késett. Annak ellenére, hogy a Kerethatározatot követő években részletes terv és szabályozás alakult ki a JIT-ek minél hatékonyabb és egységesebb átültetésére a különböző tagállamok jogi környezetébe. Ennek része a 2004 novemberében a Hágai Programban meghatározott, minden tagállamban kijelölt nemzeti szakértők, valamint a 2005-ben kezdeményezett Közös nyomozócsoport szakértői hálózat kiépítése (Network of National JIT Experts), és a 2009-ben elfogadott Közös nyomozócsoportokra vonatkozó Kézikönyv (Nagy 2010:72).

A kézikönyv egy az Europol és az Eurojust által működtetett projekt keretében jött létre, amelynek célja az volt, hogy összegezze a különböző tagállamokban a JIT-tel kapcsolatos tapasztalatokat, információkat gyűjtsön az eltérő jogszabályi környezetekről és ezek alapján egy iránymutatót hozzon létre a tagállamok számára (Horvatits és de Buck 2007). A két nemzetközi szerv tehát nagy szerepet vállal nem csak a JIT-ek jogi alapjának megteremtésében a különböző tagállamokban – így tehát az imént leírt nemzetközi jogi egyeztetési folyamatokban –, hanem ezen túl a JIT-ek oktatásának kialakításában (amelyben az Európai rendőr akadémia, a Cpol-nak is hangsúlyos szerepe van), és a létrehozott kézikönyvön túl a gyakorlatban, a JIT-ek megalakulásában és azok működésében is.

Az Europol és az Eurojust JIT-ekben való gyakorlati szerepvállalása azonban nem lett a Kerethatározatban rögzítve, emiatt ez a későbbiekben további tisztázásra szorult (Helmberg 2007; de Buck 2007). Az Europol célja elsősorban a JIT-ek támogatása. A támogatás az

Europol tudásának megosztását, a nemzetközi műveletek koordinációjában való asszisztenciát és technikai kérdésekben nyújtott tanácsot jelent, az elemző-értékelő munkában nyújtott segítség mellett. Az Europol tehát segítségül adja a 27 tagországot átfogó telekommunikációs hálózatát, logisztikai segítséget nyújt a JIT találkozókhöz a helyszín biztosításával és a találkozók koordinálásával, monitorozásával. Ezen felül korszerű elemző-értékelő tevékenységével hozzájárulhat magának a nyomozati munkának az előrehaladásához is. Az Europol információs rendszere (*Europol Information System* és az *Index System*), valamint az általa létrehozott *Analytical Workfiles* nagyban segítik a bűnügyi elemzést és európai szinten a bűnügyi információk cseréjét (de Buck 2007:257-262). Ezen felül az Europol segítséget nyújt abban, hogy mely közös ügyekben célszerű a JIT létrehozása. „A 'közös' ügyben érintett nemzeti hatóságok értékelhetik, hogy a siker érdekében szükséges-e a különböző nyomozásokat egy formalizáltabb struktúrába áttenni, hogy közösen nyomozhassanak tovább.” 2007:263)⁴. A JIT-ek gyakorlati működését pedig az Europol mobil irodákkal is segítheti, a JIT tagjainak nyújtott információs rendszerhez és index rendszerhez adott hozzáféréssel, valamint egy külön kommunikációs rendszer létrehozásával, a Virtual Private Network-kel.

Az Eurojust 2002-ben, hágai központtal jött létre, és a közös nyomozócsoportokhoz hasonlóan elsődleges célja a hatékonyabb közös európai bűnüldözés. Hasonlóan az Europolhoz, az Eurojust JIT-ben betöltött szerepe sem volt a Kerethatározatban rögzítve. Részvételének jogi szabályozása emiatt egyfelől az adott tagállamok nemzeti jogszabályaitól, valamint az Eurojust működésére vonatkozó nemzetközi jogszabályoktól függ. Az Eurojust a JIT-ekben elsősorban koordinációs funkciót tölt be, és segítséget nyújt a JIT létrehozására alkalmas ügyek kiválasztásában. Az Eurojust nem kötelezhet tagállamot, hogy egy adott ügyben JIT-et hozzon létre, de javaslatot tehet rá. Ezen felül aktív részt vállalhat, és jogi szaktudásával segítheti a JIT megalakulására vonatkozó egyeztetéseket, valamint találkozók létrejöttét támogathatja termék biztosításával, és adott esetben a résztvevők szállás és úti költségeinek fedezésével a JIT működése során (Helmsberg 2007:250).

A közös nyomozócsoportok intézményének kialakítása egy eszköze a közös európai bűnüldözési stratégiának. Az Európai Unió meghirdette először 2006-ban, majd 2011-ben az OCTA-t⁵, majd 2013-ban a SOCTA-t⁶. Az utóbbi a szervezett bűnözés elleni küzdelem veszélyeit előrejelző rendszerbe beépítette a súlyos bűncselekményeket is, amelynek meg-

⁴ Saját fordítás az angol eredetiből. „The national authorities concerned by the 'common' case can evaluate whether it is necessary for the success of the different investigations to set a more formal structure allowing them to investigate the case jointly.”

⁵ EU Organised Crime Threat Assessment. (Európai Unió Szervezett Bűnözés Kockázati Felmérés) Ld. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/octa-2006-eu-organised-crime-threat-assessment>

⁶ EU Serious and Organised Crime Threat Assessment. (Európai Unió Súlyos és Szervezett Bűnözés Kockázati Felmérés) <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2013>

jelenése az európai rendészeti diskurzusban azt jelöli, hogy a közpolitikai döntéshozók is szembesültek a szervezett bűnözés jogi kodifikációjával kapcsolatos nehézségekkel. Mert ahogy a szervezett bűnözés fogalma is eltérő módon van jogilag meghatározva a különböző tagállamokban, úgy pl. az emberkereskedelem fogalma is eltérően lett implementálva, így például Magyarországon jelenleg a legtöbb emberkereskedelemmel kapcsolatos büntetőügyben az alapbűncselekményt még mindig kerítés tényállás felhasználásával állapítják meg. Az EUROPOL EMPACT elnevezésű projektje külön kiemelte az emberkereskedelmet, mint a határokon átnyúló egyszerre súlyos és szervezett bűnözési formát. Az EMPACT bevezetésének következményeként a közös nyomozócsoportok megalakítása „már nem csak egy lehetőség, hanem cél lett a tagállamok számára” (Szabó 2015:56)⁷.

Magyarország a JIT működését az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény határozza meg, a büntetőeljárás felfüggesztését vagy megszüntetését pedig a Be. 188-as, 190-as szakaszon belül rendezi. Ezek alapján a Legfőbb Ügyész jóváhagyásával az ügyész kezdeményezheti a JIT megalakítását. Az tagországonként eltérő, hogy kinek van aláírási jogköre a JIT létrehozásában. Magyarországon korábban ezt csak a Legfőbb Ügyész tehetette meg, azonban a folyamat meggyorsítása miatt már egy kijelölt ügyész, (aki a JIT szakértők hálózatának tagja) is rendelkezik aláírási jogkörrel, valamint kezdeményezhet koordinációs értekezletet a JIT felállításának érdekében. Magát a JIT megállapodást ezeken a koordinációs értekezleteken szövegezik meg és írják is alá a későbbiekben.

Az általunk megkérdezett JIT-ben résztvevő nyomozók, illetve ügyészek is kiemelték a JIT szakértővel folytatott személyes kapcsolattartás és személyes egyeztetések jelentőségét. Az alapos jogi tájékoztatás nagyban hozzájárult ahhoz, hogy felkészülten kezdjenek bele a közös nyomozócsoport keretei közötti munkába. Míg Monika Helmberg, az Eurojust jogi munkatársa 2007-ben még azt írja, hogy az Eurojust általi anyagi támogatás még tárgyalás alatt van, a magyar nyomozóhatóság és ügyészség tagjaival készített interjúinkból az válik világossá, hogy a JIT-ek megalakulásában és működésében kiemelt szerepe van az Eurojust általi finanszírozásnak, ami lehetővé teszi a közös nyomozócsoportban folyó munkát. Ennek jelentőségét az Illegális Migráció Elleni Osztályon is kiemelték, azonban úgy láttuk, nagy jelentősége van az emberkereskedelem elleni JIT-ekben is.

⁷ Saját fordítás német eredetiből: „Die Durchführung von JITs ist nicht mehr nur eine Option, sondern auch ein Ziel für die Mitgliedsländer.“ (Szabó 2015:56)

A Magyarországról kiinduló emberkereskedelem

Magának az emberkereskedelem jelenségének a definiálása is nemzetközi egyezmények eredményeként jött létre és alakult át az elmúlt évszázadban. Jelenleg az ENSZ Szervezett bűnözés elleni egyezményének kiegészítő protokolljában (Palermo Protokoll 2000) szereplő definíció a leggyakrabban idézett, legáltalánosabban használt. Az Európai Unióban ezen felül még irányadó a 2011/36-os Európai Unió Direktíva, valamint az itt meghatározott, a tagországokra háruló kötelezettségek mind a bűnüldözés, mind az áldozatellátás szempontjából (Sebhelyi 2015).

Mindazonáltal az emberkereskedelem egy kifejezetten látens jelenség, valós kiterjedéséről nincsen pontos tudásunk, csak becslések alapján alkothatunk képet.⁸ A becslések pedig jellemzően szociális segítő szervezetek munkatársainak benyomásain, valamint bűnügyi információkon alapulnak. Az ezek alapján készült statisztikák próbálják lekövetni a tendenciákban bekövetkező változásokat is. Azonban az továbbra is rendkívül vitatott kérdés maradt, hogy hol húzható meg az emberkereskedelem és a munka célú migráció határa. Ennek elemzése, valamint a prostitúció eltérő megközelítései és az emberkereskedelem elleni fellépés kritikája továbbra is fontos téma mind a tudományos szakirodalomban, mind a közéletben, nemzetközi és hazai szinten (Anderson és Andrijasevic 2008, Bernstein 2010, Fehér 2009, illetve lsd. a Kettősmérce blogon 2015-ben megjelent vitát⁹). Az emberkereskedelem említett nemzetközi definíciója eltérő módon lett a különböző nemzeti jogrendszerekben implementálva, valamint a különböző országok joggyakorlata is jelentősen eltér egymástól, ahogy erre majd a későbbiekben kitérünk. Tehát valójában az emberkereskedelem jelentése más és más a különböző bírói gyakorlatokban.

Az emberkereskedelem és a szexuális célú kizsákmányolás háttérében meghatározó jelentőségű a munkaerő szabad áramlása, a több nyugat-európai országban érvényes liberális prostitúciós szabályozás, valamint a Közép-Kelet-Európában erősödő szegénység, marginalizálódás. A Közép-Kelet-Európából származó nők számának megemelkedése a prostitúcióban elsősorban ezeknek az országoknak az Európai Unióhoz való csatlakozása óta lett kifejezetten jelentős. Magyarországról jellemzően (de nem kizárólag) szervezett bűnözői csoportok segítségével kezdenek el nők Nyugat-Európában dolgozni. A nemzetközi szervezetek Magyarországot, mint egyik meghatározó kibocsátó országot elsősorban az áldozatok állampolgársága alapján mérik, azonban a Nemzeti Nyomozó Iroda által lefolytatott nyomozásokból nyilvánvalóvá válik, hogy ezekben az esetekben az elkövetők is elsősorban magyar állampolgárok (Szabó 2015). Ez utóbbiak szociokulturális környezetének vizsgálata azért lenne meghatározó a kutatókon kívül a rendőrhatalóság számára is, mivel ezeknek a csoportoknak a létrejötté és kapcsolati hálói

⁸ Ollus - Jokinen - Joutsen 2013.

⁹ <http://kettosmerce.blog.hu/tags/prostitucio>

determinálják azt, hogy mely nyugat-európai országokat választják munkavégzési helynek. Az utóbbi években kifejezetten erősödött a magyar nők jelenléte a prostitúcióban Belgiumban, Svájcban, Hollandiában, illetve megmaradt Németország és Ausztria mint meghatározó célország is. Anglia pedig egyszerre jelent fontos desztinációt a prostitúció, illetve a kényszermunka területén egyaránt a magyar szervezett bűnözésben¹⁰.

Az, hogy jelentős számú magyar áldozat található ezekben az országokban, tehát hogy Magyarország egy fontos kiinduló országnak tekinthető az emberkereskedelem területén, ezt egyfelől a korábban említett szociális szervezetek benyomásai és adatai, valamint bűnügyi információk is alátámasztják. A helyzet valós megítéléséhez azonban fontos figyelembe vennünk, hogy a bűnügyi statisztikákat alapvetően meghatározza, hogy bizonyos országokban mennyi ügyben nyomoznak a hatóságok, illetve milyen mértékben szolgáltatnak be adatot az Europol adatbázisába. Mivel interjúalanyaink elmondása szerint Magyarországon a KR NNI Emberkereskedelem Elleni Osztályán egyre hatékonyabb munka folyik, valamint mivel a magyar hatóságok alapos adatszolgáltatók, összehasonlítva például Romániával vagy Bulgáriával, ezért a statisztikákban Magyarország aránytalanul előresorolódhat más, kevésbé intenzív nyomozati munkát folytató országokkal szemben.

A Magyarországról külföldre kivitt nők nagyrészt kiszolgáltatott helyzetűek, mélyszegénységből jönnek. Gyakran nevelőintézetben, vagy diszfunkcionális családokban nőttek fel. Jellemző ugyanis, hogy a futtatók érzelmi kötődés révén veszik rá őket a prostitúciós tevékenységre, vagy tartják őket abban. *„Azonos lakókörnyezetből hozzák a férfiak őket, vagy rokonok baráti köréből. Az elkövetők nem magasan szofisztikált személyek, ugyanakkor a toborzó elég jó kommunikációs készségekkel rendelkezik.”* (interjú részlet) Az emberkereskedelem háttérében álló szervezett bűnözői csoportokra jellemző a családi kapcsolatok erős szerepe, és a maffiatípusú szervezet helyett inkább a pókhalószerű felépítés. Maga a bűncselekmény több helyszínen történik: más személyek végzik a toborzást Magyarországon, mások a szállítást Magyarországról külföldre, és mások felügyelik a prostitúciós tevékenységet külföldön. Még ha a bűnszervezetre nem is jellemző a túlzott hierarchizáltság, általában van egy vagy néhány vezető, akinek a kezében összefutnak a szálak és a megszerzett pénz legnagyobb része is. Jellemzően ezek a vezetők nagyrészt Magyarországon tartózkodnak és csak alkalmi jelleggel látogatnak ki külföldre, ahol egy vagy több bizalmasuk stabilan tartózkodik és a felügyelet mellett a pénz behajtását is végzi.

Az emberkereskedelem bűncselekménye épp ezt a szervezettséget foglalja magában, tehát jellegéből fakad, hogy a bűncselekmény különböző tényállásai más-más országokban történnek. A hatékony bűnüldözésnek tehát ehhez a struktúrához kell illeszkednie, épp ezért elengedhetetlen a nemzetközi együttműködés a különböző nyomozóhatóságok és igazságügyi

¹⁰ Külföldön, prostitúcióban dolgozó magyar nőkről lásd még az IRIS projekt 2012-es riportjában a Flora Dora munkatársainak beszámolóját és Sascha Finger tanulmányát (2013) a Svájcban; Munk Veronika 2016-os riportjait és Katona Noémi cikkét (2017) a Németországban dolgozó magyar nőkről.

szervek között. Minden állam alapvetően a saját területén rendelkezik bűnüldözési jogkörrel, így elsősorban azok ellen a személyek ellen tud fellépni, akik az ország határán belül követnek el bűncselekményt. A közös nyomozócsoport egyfelől az információ áramlás megkönnyítését is lehetővé teszi, valamint lehetőséget ad a bizonyítási eszközök megosztására.

A közös európai nyomozócsoportban való feladatmegosztást tehát meghatározza, hogy melyik ország területén mi történik, milyen eljárási cselekmények végrehajtását tudja lehetővé tenni, milyen bizonyítékokkal szolgálhat az eljárás során. Míg Magyarországon az elkövetők kapcsolati hálója lesz feltérképezhető, a toborzási folyamat, valamint általában itt kerül befektetésre vagy lesz felhalmozva az emberkereskedelemből vagy kerítésből megszerzett vagyon is. Külföldön pedig maga prostitúciós munka, és a futtatói-kerítői tevékenység figyelhető meg, amiről a helyi hatóságok sokkal aktuálisabb információval rendelkezhetnek mint a hazai nyomozóhatóság tagjai, valamint nyomozható a kapcsolattartás a külföldön lévő másod-szintű elkövetői réteg és a futtatott nők között. A két helyszín közötti kapcsolattartás, valamint a pénzáramlás pedig mindkét ország részéről elérhető információt jelent. A cél tehát, hogy a két vagy több ország által összegyűjthető bizonyítékok megszerzése és megosztása egyszerűbbé váljon, és elősegítse a bizonyítást a büntetőeljárás során. Azonban, hogy ez milyen eredményességgel valósul meg, illetve milyen kihívásokkal kell szembenéznie a nyomozóhatóságnak, ebben eltérő tapasztalatok vannak.

A következőkben az emberkereskedelem nyomozati munkájának folyamata, és konkrét ügyek kapcsán tekintjük át ezeket a kihívásokat, hogy mikor volt (vagy lett volna) hatékony a JIT létrehozása az adott ügyben, és mikor nem/rosszul működött. Ahhoz hogy a közös nyomozócsoportok hatékonyságát értelmezni tudjunk, fontos kriminalisztikai szempontból értenünk magának a nyomozati munkának a szakaszait és főbb folyamatait az érintett bűncselekményekben. Ennek rövid bemutatása után rátérünk a közös európai nyomozócsoportban folytatott munkában először a felderítési szak kérdéseire, majd a JIT megalakítása dilemmáinak körüljárása után a nyomozati és a vizsgálati szakot tárgyaljuk.

Az emberkereskedelem és az üzletszerű kerítés nyomozati munkája Magyarországon

A magyar Büntetőeljárás törvény külön nem nevesíti a felderítési, nyomozati és vizsgálati szakokat, azonban a hazai rendőri szerveknél a mai napig létezik ez a hármasság, amennyiben a munka szervezeti elemeit nézzük. A KR NNI-ben a feladatmegosztásban alapvetően a felderítési szakot különítik el a nyomozati és vizsgálati szaktól, és az utóbbi kettőt együttesen értelmezik.

A felderítési szakaszban nyílt büntetőeljárásról nem beszélhetünk, csupán a leplezett és titkos eszközök használata révén titkos információgyűjtésről, amelynek keretében olyan információkat gyűjtenek a hatóságok, amelyek megalapozhatnak egy nyílt büntetőeljárást (Nyeste 2013). Ebből fakadóan, a még felderítés szakaszában lévő ügyekben nem lehet JIT-et kezdeményezni,

hanem csak nyomozati és vizsgálati szakban, mivel a JIT feltétele a már elindult büntetőeljárás a magyar jogszabályok szerint. Az emberkereskedelmi ügyek esetében kifejezetten jellemző a hosszabb ideig tartó titkos információgyűjtés a büntetőeljárás megindulása előtt.

A feljelentés vagy hatósági észlelés hatására megindított büntetőeljárás először a nyomozók kezében van, hiszen össze kell gyűjteni a gyanúra alapot adó cselekménnyel kapcsolatos adatokat, vagyis ellenőrizni kell mennyiben felelnek meg az információk egy büntetőjogi tényállásnak. A nyomozati szakban az elkövető személye ismeretlen, hiszen az adatok gyűjtésének, a tényállás tisztázásának a célja, hogy a végén megnevezhesse a hatóság a gyanúsítottat. A nyomozószervek azonban rendszerint akkor is ismeretlen tettes által elkövetett bűncselekményben nyomoznak, ha az eljárás eleje óta tisztában vannak a legvalószínűbb gyanúsítottal. Ennek a rendkívül egyszerű szervezeti oka, hogy az ismeretlen tettel induló ügyekben a később megnevezendő gyanúsított növeli a felderítési eredményességét a hatóságoknak. Ugyanakkor van egy szervezeti önvédelem is ebben, hiszen a büntetőeljárás elején a nem elegendő bizonyíték mellett meggyanúsított személyt, ha kétség merül fel, újfent ugyanazzal a cselekménnyel már nem lehet meggyanúsítani.

Emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyekben ritkábbak a feljelentéssel induló büntetőeljárások, mivel a bűncselekmény konszenzuális jellege vagy erőszakos kényszerítésből fakadó sajátosságai miatt rendkívüli látencia mellett tudnak dolgozni a szervezett bűnelkövetői csoportok. Adott esetben egy-egy prostituált hazaszökése teszi lehetővé a büntetőeljárás megindítását,¹¹ ahogy az 1990-es évek végén a Spanyolországban tevékenykedő Makai testvérek monopóliumát Barcelona környékén ezt követően tudták felszámolni, amihez szintén nemzetközi bűnügyi együttműködésre volt szükség.¹² Ehhez hasonlóan 2010 után a Pécs környékéről Hollandia, illetve Belgium felé nőket kiközvetítő Zs-S házaspár által működtetett szervezett bűnelkövetői csoportot a belga segélyvonalon az egyik általuk támogatott és velük együttműködésben lévő prostituált jelentette fel.

A gyanúsítást követően az eljárás átlép a vizsgálati szakba, amikor megjelennek a védőügyvédek a gyanúsítottak oldalán. A vizsgálok már az ügyéssel szoros együttműködésben alapozzák meg a későbbi vádindítványt. Az elsődleges feladat a nyomozás ezen időszakában a bizonyítékok egységes láncolatának a felépítése, amelyből narratíváyszerűen felépíthető a gyanúsított által elkövetett bűncselekmény vagy bűncselekmények. Emberkereskedelmi ügyekben kiemelt problémát jelent, hogy a bűncselekmény bizonyításához elsősorban személyi jellegű bizonyítékokat tudnak összeszedni a cselekmény sajátosságából fakadóan.

¹¹ H. Lovas: Keresik a klán vezetőit. Évek óta működik a Makai fivérek bűnszervezete. *Magyar Nemzet* 2001. 04. 03. (internetes elérhetőség: http://mno.hu/migr_1834/keresik-a-klan-vezetoit-834790)

¹² Magyar lányokat adtak el Spanyolországba. *Origo*. (internetes elérhetőség: <http://www.origo.hu/itthon/20011219gyorsabb.html>)

A vizsgálati szakban már ritkább, hogy újabb bűncselekményeket kapcsolnának az elkövetőhöz, sokkal gyakoribb, hogy a gyanúra okot adó cselekmények közül inkább párat a hatóságoknak úgy mond, el kell engednie, mivel a bizonyítása lehetetlen vagy rendkívül időigényes lenne, hiszen a Büntetőeljárás törvény értelmében a gyanúsítást követően a vádemelésnek meg kell történnie két éven belül.

Az emberkereskedelmi ügyekben elsősorban a vizsgálati szakasz jelent komolyabb problémát, mivel ez az a szakasz, ahol a prostitúciós munkát végző nők számára a kiterjedt kapcsolatokkal rendelkező futtatók először meghatalmazott védőt szereznek, akik eljárásjogi szabályok segítségével próbálják meg a prostituáltak együttműködési szándékát ellehetetleníteni. Aktakutatásunk során szerzett elsődleges tapasztalat, hogy a vizsgálati munka sikerességét az alapozza meg, amikor a szervezett bűnözői kör több tagja vagy az általuk foglalkoztatott prostituáltak már kirenvelt védő mellett tesznek gyanúsítottként vagy esetleg később tanúként vallomásokat.

A JIT létrejöttét megelőző felderítői munka az emberkereskedelem területén

Magyarországon az emberkereskedelem és az üzletszerű kerítés gyanúja esetében (is) gyakori a nyomozati munkában a titkos információgyűjtés, ami megelőzi a büntetőeljárás megindulását. A speciális nyomozati eszközök alkalmazását szintén nemzetközi egyezmények rögzítik (Schengeni, Palermoi Egyezményekben meghatározva. Ld: Nilsson). Az egyezmények kitérnek arra is, hogy speciális eszközök bizonyos személyek ellen csak a bűncselekmény gyanújakor alkalmazhatóak. Ez így lett a magyar jogszabályban is implementálva, azonban abban eltérések vannak, hogy mely országban mikortól, ill. minden esetben ügyési kontroll mellett alkalmazhatóak-e ezek a technikák. Magyarországgal ellentétben külföldön általában ugyaneknek a módszereknek a használata már ügyési kontroll alatt zajlik és a büntetőeljárás része.

Ez a szabályozás, és a nyomozati munkában gyakorlatban is meghatározó különbség különösen fontos a JIT-ek megalakulását tekintve is. Ugyanis a JIT létrehozásának feltétele, hogy a résztvevő tagországokban már léteznek büntetőeljárások. A magyar gyakorlat miatt azonban gyakran az adott ügyben hosszabb ideig csak titkos információgyűjtés történik, így jogilag nem is lehetséges a JIT létrehozása, valamint az ebből származó adatok nem kerülnek be az európai uniós közös adatbázisba, így az esetlegesen külföldön, ugyanarra a bűncselekményre folytatott párhuzamos nyomozásról sem értesülnek kölcsönösen a hatóságok.

A leggyakrabban ugyanis az Europolos adatbázisból összeérő információk alapján derül ki a párhuzamos nyomozás és hogy megvannak-e egy adott ügyben a JIT feltételei. Annak, hogy egy közös nyomozócsoport fel tudjon állni, előfeltétele, hogy a különböző országok által megszerzett bűnügyi információk „találkozzanak”, össze legyenek kötve a kiinduló, valamint a célországban elkövetett cselekmények. Épp ezt a célt szolgálja az EUROPOL adatbázisa, az AWF PHOENIX, ahova minden ország megküldi a bűnügyi adatokat, és

értésítik is, ha az általa nyomozott elkövetői kör felmerült már más ország büntetőeljárá-sában. Az AWF olyan operatív platform, ahol az adatok tárolása és elemzése zajlik, míg a PHOENIX a fent említett elemzéstámogató rendszernek az emberkereskedelemre fókuszáló része. Azonban ezeknél a szerveknél gyakorta felmerül az a probléma, hogy a nyomozati munka mely fázisában kerülnek az adatok feltöltésre.

A párhuzamosságok kiderülhetnek a kölcsönös jogsegélyekből is, azonban arra nincsen semmilyen garancia, hogy a megküldött jogsegélyek összeérnek-e. A Magyarországra beér-kező és az általunk kért jogsegélyek ugyanis nincsenek statisztikailag feldolgozva, így nem lekövethető, hogy mely ügyekben indult jogsegély.

A Fortune JIT esetében egy nemzetközi megkeresésből alakult ki később a közös nyo-mozócsoport. Itt az adott elkövetői kör már feltűnt a magyar hatóságok látókörében, azon-ban nem tudták, hogy aktuálisan hol fejtik ki a tevékenységüket. A K. család ugyanis már ismert volt prostitúcióval kapcsolatos haszonszerzéséről, és érintettek voltak korábbi hazai és Ausztriában elkövetett bűncselekményekben. Az osztrák büntetőeljárá-sban azonban végül csak a bűnszervezet helyben érintett tagjai ellen sikerült ítéletet hozni, és arról nem volt a nyomozóhatóságnak tudomása, hogy Ausztria után hova helyezték át tevékenységüket a bűnszervezet fejei. Egy nemzetközi megkeresés kapcsán derült fény arra, hogy párhuzamo-san a francia nyomozóhatóságok látókörébe került emberkereskedelemmel foglalkozó bűn-szervezetet valójában szintén a K. család irányítja. Tehát a francia hatóságok is nyomozást folytattak ugyanerre az elkövetői körre, miközben nem volt tudomásuk a magyar hatóságok tevékenységéről. Miután összeértek ezek a bűnügyi információk, felmerült a JIT létrehozá-sának lehetősége, az Eurojust támogatásával.

Nyomozati és vizsgálati szak: A közös nyomozócsoportok létrehozásának dilemmái

Információ és innováció a bűnüldözésben

A JIT létrehozása alapvetően múlik a nyomozóhatóság és az ügyészség szándékán, amihez ismerni kell ezt a fajta nyomozati munkát. Azonban a JIT-ről csak limitált számú képzés áll rendelkezésre mind az ügyészség, mind a nyomozóhatóság tagjai számára, ahogy interjúkból megtudtuk. Így ahhoz, hogy valaki JIT létrehozását javasolja az általa nyomozott ügy ese-tében, kellő információval kell rendelkeznie ennek menetéről, és kell egyfajta „bátorság” is, ahogy több interjú alanyunk megfogalmazta.

Mind a nyomozóhatóságra, mind az ügyészségre jellemző, hogy munkájuk során alap-vetően a korábbi tapasztalatokra építenek. Kutatások séma elmélet alapján vizsgálták a ren-dészeti szervek tevékenységét és arra a megállapításra jutottak, hogy a szervezeti változást nagyban gátolja a tapasztalati úton való tanulás elsődlegessége, a bevett gyakorlatok ismétlé-

se (Farrell és Pfeffer 2015). Ez nem csak a büntetőjogi változások alkalmazásának folyamatát lassítja meg, hanem az újfajta nyomozati technikák alkalmazását is. Korábbi, Eurojust és Europol által koordinált felmérések is kimutatták, hogy bár a tagországokban létezik a szükséges jogi környezet, mégsem jön létre az elvárt, vagy remélt számú közös európai nyomozócsoport. Ennek megváltoztatására, és az információhiány jelentőségét felismerve alakult ki a nemzeti JIT szakértők hálózata, és minden tagországból szakemberek rendszeres képzése, akik a megszerzett tudást tovább tudják adni a nyomozóhatóság és az igazságügyi szervek képviselőinek. Interjú alanyaink is arról számoltak be, hogy a JIT létrehozásának eldöntésében nagy szerepe volt a JIT szakértőkkel való egyeztetésnek, illetve ezt megelőzőleg a JIT-ről szóló nemzetközi képzésnek.

Az adminisztráció terhei és az erőforrásokkal való gazdálkodás

Ezen felül a JIT-ben való részvétel nyelvi kompetenciákat is igényel az ügyészség és a nyomozóhatóság részéről is, és egy várhatóan több évig tartó, intenzív munkafolyamatban való részvételt. A különböző szervek szempontjából tehát az erőforrásokkal való gazdálkodás is elsődlegesen meghatározó a JIT-tel kapcsolatos döntésben, és az ehhez való hozzáállásban. A túlterheltség és a magas ügyszám ugyanis szinte általános mind a nyomozóhatóság, mind az ügyészség szervezeti egységeiben.

Magyarországon a legalitás elve miatt minden bűncselekményben egyaránt meg kell indítania az eljárást a területileg illetékes rendőrkapitányságnak. A kisebb bűncselekmények abszolút túlsúlya pedig leterhelté teheti a rendőrségi szervezetet. Ugyanakkor ez a fajta leterheltség és szervezeti hatékonysági korlát érezhető a kiemelt bűncselekményekkel foglalkozó rendőri szervek esetében is. Hazánk ugyanis nem rendelkezik olyan szervezeti erőforrást jelző rendszerrel, mint a holland rendőrségnél alkalmazott módszer, amikor egy-egy szervezett bűnözői csoport elleni nyomozás előtt felderítő munkával szereznek be adatokat azért, hogy meg tudják becsülni körülbelül mekkora költséget emésztene fel a csoport felderítése, illetve az mekkora idővesztést jelentene a hatóságok számára, amíg más ügyekkel nem tudnának foglalkozni. Az erre való igény, és a tudatos erőforrás menedzsment megjelent több, a Nemzeti Nyomozó Irodánál készített interjúnkban is, ennek gyakorlati kivitelezése azonban nehézségekbe ütközik.

A JIT keretében történő, egy adott elkövetői csoportra fektetett kiemelt mértékű erőforrás mindenképp egy stratégiai megfontolás eredménye, amiben elsődleges fontosságú azt mérlegelni, hogy a nyomozásban milyen jellegű és intenzitású nemzetközi együttműködésre lesz igény. Ugyanis rengeteg egyeztetés, adminisztrációs teher szükséges egy közös európai nyomozócsoport létrehozásához, azonban ennek megalakulása után az adminisztrációs teher jelentősen kisebb egy jogsegélyek keretei között való együttműködéshez képest. Épp emiatt a több éves adminisztratív folyamat miatt szükségszerű mérlegelni, hogy mely ügyekben célszerű részt venni JIT-ben.

A holland Buidelwolf fedőnévvel ellátott nyomozásban felmerült magyar elkövetők és áldozatok miatt például közös nyomozócsoportban szándékozott a holland és a magyar hatóság eljárni, azonban itt a nyomozás során történt egyeztetések során tapasztalható volt, hogy az adminisztratív kötelezettségek miatt olykor hónapokat kellett várni egy-egy döntésre, amihez több koordinációs értekezletre is szükség volt. Illetve az ezt követő Galaton-Apus-nál kifejezetten lassította a nyomozati munkát a JIT megalakulását megelőző egyeztetési folyamat. *„Mi elrendeltünk egy nyomozást, de mi arra gondoltunk, hogy majd legkésőbb két hónap múlva megy a JIT és aztán az információáramlás és lekezdünk dolgozni. Ehelyett egy évig állt az ügy.”* (interjúrészet)

Ezzel szemben az Egyesült Királysággal lefolytatott Birkhill fedőnevű ügyben egy rövid egyeztetés után megszületett a JIT megállapodás. Ez volt az emberkereskedelem területén az első magyar részvétellel létrejött közös európai nyomozócsoport, amelyben 2013 januárjában jött létre a JIT megállapodás. Az elkövetői körrel szemben a magyar hatóságok már korábban folytattak nyomozást, amelyről jogsegély kérés keretében értesítették az angol hatóságokat. Adminisztratív akadályok és kötelezettségek nehezen teljesíthetősége miatt erre nem érkezett külföldről válasz, így a magyar hatóságok kénytelenek voltak felfüggeszteni a magyar büntetőeljárás. Majd több hónappal később az angolok felkeresték a magyarokat ugyanezzel a szervezett bűnözői csoporttal kapcsolatban, amikor is a magyar fél emlékeztette őket a korábbi megkeresésre. Így kiderült, hogy mindkét országnak egy időben érdeke a szervezett bűnözői csoport felszámolása, ezért a 2013 januárjában megtartott első koordinációs értekezleten elhangozottak alapján pár héttel később már alá is írták a felek az JIT megállapodást. A mindkét országban már előrehaladott állapotú nyomozásoknak köszönhetően az elkövetőket a két nyomozóhatóság gyorsan el tudta fogni, majd még a tárgyév végére ítélettel zárult a büntetőeljárás Angliában.

Azonban volt olyan, szintén nemzetközi prostitúciós tevékenységet irányító bünszervezet elleni nyomozás is, ahol az általunk megkérdezett előadók nem is mérlegelték, nem tartották volna előnyösnek a JIT létrehozását. Az Egyezményben megállapítottak szerint akkor indokolt, illetve érdemes JIT megalakítását kezdeményezni, ha egy kifejezetten nehéz, komplex nyomozati munkáról van szó, vagy ha nagyobb számú és jelentőségű nemzetközi segítségre van szükség nyomozati cselekmények végrehajtásához. A nyomozóhatóságnak tehát alapvetően ezeket is mérlegelnie kell. Az említett példában, ahol nem kezdeményezték a JIT létrehozását, magyar származású, egymáshoz rokoni és baráti szálakon kapcsolódó személyek közvetítettek nőket Németországba és Ausztriába prostitúciós tevékenységre. A nők kint megszerzett jövedelmének nagy részét elvették, és Magyarországon különböző cégeken keresztül próbálták tisztára mosni. Az ügyben eljáró előadók végül sikeresen bizonyították az üzletszerű kerítés, és a pénzmosás tényállásait is, anélkül, hogy JIT-ben működtek volna együtt az osztrák vagy a német hatóságokkal. Ehelyett a megkérdezett előadó elmondta, hogy a büntetőeljárásban a titkos információ gyűjtés és a titkos adatszerzés révén (ami

a 2010-es évek elején még mindig elsősorban a telefonlehallgatásokra vonatkozott) kellő mennyiségű és súlyú bizonyítékot tudott szerezni az elkövetői kör ellen, így nem volt szüksége a külföldi hatóságok intenzívebb együttműködésére.

Azonos elkövetői körök és a büntetőeljárás összefogása

A már megkezdődött büntetőeljárások megléte mellett feltétele a JIT elindulásának, hogy a két eljárás elkövetői köre nagymértékben azonos legyen. Ez látszólag tűnhet egy triviális feltételnek is, azonban ha behatóbban ismerjük a felderítés és a nyomozás folyamatát, akkor érthetővé válik ennek kérdésessége. Ugyanis a felderítés során valójában sokkal szélesebb körű kapcsolati hálót próbálnak rekonstruálni, sokkal több, a bűncselekményhez kapcsolódó személy merülhet fel a különböző bűnügyi információkban, mint ahány személyt sikeresen eljárás alá lehet majd vonni.

A felderítői munkát egy halász hasonlattal érdemes érzékeltetni. A felderítők a titkos információgyűjtés során kiszélesítik a nyomozás későbbi hálóját, azonban az már a nyílt eljárást lefolytató, vagyis a nyomozati szaktól a vizsgálati munka végéig ugyanazon előadó által lefolytatott eljárásból derül ki, hogy a felderítő kifeszített hálójában mennyi bizonyítékként is használható hal található.

A korábban említett holland Buidelwolf-ügy JIT-ben való nyomozása végül azért hiúsult meg, mert nem volt kellő átfedés a két eljárás elkövetői köre között. Ugyanis a felderítés során bizonyítást nyert, hogy a magyarokból álló szervezett bűnözői csoport magyar állampolgárságú nőket szállított Hollandiába, ahol úgynevezett „leadó” formájában az általuk megkeresett összegek egy jelentékeny hányadát elvették, hogy befektessék az illegális cselekményeik fejlesztésébe. A magyar elkövetők elsősorban Hágába vitték a nőket, ahol prostitúciós tevékenységet kellett végezniük. A közös nyomozás legfőbb akadályát elsősorban az jelentette, hogy a magyar büntetőeljárásban szereplő elkövetői kör csak baráti és rokoni szálakon kapcsolódott azokhoz az elkövetőkhöz, amelyek kiemelt jelentőséget kaptak a holland eljárásban. A kinti eljárásban felmerült személyekre viszont a hazai szerveknek konkrét terhelő adatai nem voltak, habár a tanúként szereplő prostitúciós munkát végző nőkön keresztül össze lehetett volna kapcsolni a két elkövetői kört, hiszen ők ismerték a magyar és a holland nyomozásban szereplő elkövetőket is. A szükséges intézkedések lebonyolítására ez esetben végül bünyügyi jogsegély keretében került sor (Szabó 2015: 57). Így bár kapcsolódott a két büntetőeljárásban az elkövetői kör, más-más személyekre volt a hatóságoknak terhelő adata.

Gyakran a büntetőeljárásokban, és a közös nyomozócsoportok munkájában épp az jelent inkább problémát, hogy túl sok személy és különböző nyomok merülnek fel a felderítés, illetve a nyomozás alatt folytatott titkos adatszerző tevékenység során. Attól függően, hogy épp mennyire előrehaladott a büntetőeljárás, milyen bizonyítékok állnak már rendelkezésre, ez a növekedés terhelő is lehet. Ilyenkor ugyanis a hatóságnak döntenie kell, hogy az újabb szálakat az adott ügyben tárja-e fel, vagy elkülöníti azokat.

Városi kapitányságokon, illetve Budapest kerületeiben sokkal gyakoribbak az úgynevezett szélesítések, vagyis egy-egy elkövetőhöz vagy elkövetői csoporthoz olyan cselekmények kötése, amely a már meglévő bűncselekmények rendbeliségét növeli vagy újabb tényállásokkal való meggyanúsítás okán a bűncselekmények portfólióját gazdagítja. Megyei, illetve kiemelt nyomozószerveknél, mint a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodája azonban ez sokkal ritkább, hiszen a felderítési szakaszban már meghúzzák a későbbi nyílt eljárás határait, vagyis szervezetenként determinált, hogy mi fér bele egy-egy adott büntetőeljárásba.

A közös nyomozócsoportban folytatott eljárásnál ebben a döntésben nagy szerepe van annak, hogy hol tart az ügy nyomozati munkája a különböző országokban. Ugyanis a JIT-ben a két országban lévő eljárási cselekményeket szorosan össze kell hangolni, ideális esetben mindkét (vagy több) fél érdekelt a hatékony és gyors információcserében. Amíg az ügy nyomozati szakban van, kiemelten fontos az információk beszerzése, feldolgozása, különböző szálak felderítése. Azonban ha már feltehetően elegendő bizonyítékkal rendelkeznek az adott elkövetői körre vagy személyekre, szintén stratégiai döntés, hogy milyen mértékben akarnak még további személyek és egyéb szálak után nyomozni. Egyik általunk megkérdezett nyomozó szerint nagyon fontos, hogy az ügyet a nyomozás során „egyben lehessen tartani”, ez véleménye szerint a sikeres eljárás titka. Egy idő után tehát szükséges a felderítés és az újabb információk feldolgozásának lezárása, ha már az adott elkövetői kör esetében kellő számú bizonyítékkal rendelkeznek. Ebből következik, hogy nemzetközi együttműködés esetében, ha az egyik országban már pl. bírói szakban van az ügy, és már nincs nagy mennyiségben szükségük újabb információk átvételére, sőt, már nincs is lehetőségük feldolgozni, akkor kevésbé lesznek érdekelték a JIT-ben való hosszabb együttműködésben.

A közös európai nyomozócsoportok esetében kiemelt jelentőségű, hogy a magyar ügy, amellyel összekapcsolódik a külföldi eljárás, lehetőség szerint még nyomozati szakaszban legyen, hiszen ha az egyik országban már vizsgálati szakaszban van az ügy, akkor a védőügyvédek törvényes jelenléte nehezíti az együttműködést, ha a másik résztvevő országban még nyomoznak, vagyis fel kívánják deríteni a további potenciális elkövetőket. Azonban a hazai speciális felderítési szakasz miatt, amely nem áll ügyészségi felügyelet alatt, lehetővé válhat, hogy egy a külföldi országban előrehaladott nyomozás magyar pandantját rövidebb titkos információgyűjtés segítségével alapozzák meg a hatóságok.

A szélesítés nagyon meghatározó volt a fentebb vázolt Buidelwolf nyomozást követően indult ügyben. Miután a Buidelwolf esetében meghiúsult a közös európai nyomozócsoport, és az eljárást a hágai rendőrök egyedül végül sikeresen lefolytatták, a büntetőeljárás miatt tért vesztett magyar bűnelkövetők helyére röviddel az eljárás megindulását követően újabb magyar elkövetők jelentek meg, akik nem csupán ismerték a Buidelwolf nyomozás során elfogott személyeket, hanem lényegében annak a csoportnak a konkurensiként voltak ismertek. Az új csoportosulás korábban elsősorban Németországban végzett emberkereskedelmi munkát, azonban a szervezett bűnözői csoport tagjai ugyanonnan, Baranya megyéből szár-

maztak, mint a hágai rendőrök által elfogott csoportosulás tagjai. A holland rendőröknek is később derült ki, hogy a német piacon tevékenykedők a letartóztatásokról szóló hírek miatt mentek ki Hágába elfoglalni a korábbi versenytársuk pozícióit. Ennek köszönhetően a hágai rendőrök újabb felderítést folytattak, majd megkeresték a KR NNI-t, hogy koordinációs értekezleten vázolják és elemezzék a lehetőségeit egy új közös nyomozócsoportnak.

A Joint Investigation Teamek, habár az Eurojuston keresztül finanszírozzák őket, mégis gyakran bevonják az Europolt elemzések vagy a célszemélyek más országokban való felmerülése érdekében, ilyenkor úgynevezett cross-match reportokat szoktak kérni a hatóságok az Europoltól, ami azt takarja, hogy a közös európai adatbázisokban keresnek adatokat az elkövetők más országban lefolytatott büntetőeljárásairól. Egy ilyen elemzésnek köszönhetően lépett be Belgium a körvonalazódó közös európai nyomozócsoportba, mivel az új felderítés alapját adó szervezett bűnözői csoportosulás Hollandia mellett egészen pontosan Ghentben is foglalkoztatott nőket prostitúciós munkával. Így merült fel a belga részvétel, és a három országot érintő együttműködés komoly nemzetközi sikert eredményezett a későbbiekben. Az eljárás meglehetősen nehezen indult, mivel a három tagország ügyészségét és rendőrségét aktívan be kellett vonni, továbbá a koordináció sikere érdekében az Europolt és az Eurojustot is tájékoztatni kellett, az általuk végzett szervezési folyamatoknak köszönhetően a 2013-as év elején megindult egyeztetések után 2013. december 17-én írták alá a szerződő felek a megállapodást.

Az így elindult Apus-Galaton eljárás szintén jó példa a korábban említett „szélesítés-re”. Míg a holland hatóságok már jogerős ítélettel befejezték az eljárást, a belga hatóság újabb kérésekkel fordult a magyar hatóságok felé, mivel ennek az európai közös nyomozócsoportnak a munkájába kapcsolták be más magyar bűnelkövetők által elkövetett szexuális kiszolgáltatottsággal kapcsolatos cselekményeit. A szélesítések tehát itt az ügy nyomozati munkájának lelassulását okozták.

Emberkereskedelem vagy kerítés? Az emberkereskedelem definíciójának implementálása

A korábban említett feltételek mellett elsődleges kérdés, hogy az érintett felek mennyiben motiváltak a közös nyomozócsoportban való részvételre. A motivációt egyfelől elősegítik a nemzetközi elvárások az EMPACT prioritású bűncselekmények bűnüldözésével, valamint konkrétan a JIT-ekben való részvétellel kapcsolatban. Másfelől ahogy az általunk megkérdezett nyomozók kiemelték, sok előnyt látnak az emberkereskedelem JIT-ben való nyomozásának. Többek szerint a nemzetközi nyomozás, valamint ha külföldön zajlik az emberkereskedelem elleni büntetőeljárás, lehetőséget adnak a magyar jogszabályok és joggyakorlat adta korlátozások feloldására, amik itthon jelentősen akadályozzák a bűnüldözés hatékonyságát.

Például Franciaországban és Hollandiában ugyanis másképp implementálták magát az emberkereskedelem bűncselekményét a büntetőtörvénykönyvben, mint Magyarországon.

Kutatók szerint a magyar jogalkotás nem implementálta megfelelően az ENSZ és az EU által meghatározott definíciót, így a magyar joggyakorlat továbbra is a kizsákmányolás helyett az adás-vételre fókuszál. Épp ezt volt hivatott korrigálni a 2012-es módosítása az emberkereskedelem törvényi tényállásának, ahol ugyan megjelent a kizsákmányolás a törvényszövegben, de még mindig az adás-vétel maradt a középpontban, és egyelőre lényeges változás nem történt a joggyakorlatban (ld. Vidra, Baracsi, Katona, Sebhelyi 2015:161). *„Külföldön a kizsákmányolásra helyezik a hangsúlyt, ha a lányoknak elveszik a pénzét. Más a tényállás. Nem az adásvételre helyezik a hangsúlyt, hanem ha valaki nincstelent összeszednek, és kiviszik és elveszik minden pénzét.”* (interjúrészlet). Emiatt a nyomozóhatóság tapasztalatai szerint lényegesen egyszerűbb külföldön bizonyítani az emberkereskedelem tényállását, amelyért sokkal magasabb büntetési tételeket kapnak külföldön az elítéltek, mintha Magyarországon – valójában ugyanazért a bűncselekményért – járna el ellenük a hatóság kerítés miatt.

A bizonyítás egyszerűségét illetően a korábban említett Birkhill JIT rendkívül gyors, egy éven belüli lezárása is mutatja, hogy az Egyesült Királyságban adottak a lehetőségek a büntetőeljárás gyors lefolytatására a magyar gyakorlattal szemben. Ezen felül pl. a holland és a francia joggyakorlat is lehetőséget ad az emberkereskedelem útján megszerzett vagyon elkobzására, illetve Hollandiában tekintélyes mennyiségű pénzbírságok megfizetésére is kötelezettek az elítéltek. A Galaton JIT esetében, ahol egy magyar bünszervezetet ítétek el holland, magyar és belga közös nyomozócsoport munkája eredményeképp, az elítélteket magas összegű bírság megfizetésére kötelezték, a több évi börtönbüntetés mellett.

Több közös európai nyomozócsoportból is jól látható, hogy kiemelt probléma az eltérő szempontú értékelése az emberkereskedelmi hálózatban szerepet kapó nőknek. A nyugat-európai országok eljáró hatóságai elsősorban az emberkereskedelem tényállását használva áldozatként tekintenek rájuk, akik így kártérítési igénnyel is felléphetnek. Az elkövetők anyagilag és emocionálisan egyaránt kiszolgáltatott helyzetüket használják ki, prostitúciós munkavégzés céljából toborozzák, illetőleg szállítják őket a desztinációs helyszínekre, hogy ott a megkeresett pénzüsszegeket elvegyék tőlük és továbbiakban is prostitúcióra kényszerítsék őket.

A hazai rendőri szervek viszont elsősorban a kerítés tényállását felhasználva indítanak eljárást a szervezett bűnözői csoportokkal szemben. Ilyen esetben viszont csak passzív alanyról beszélhetünk, vagyis nincs a cselekménynek elszenvetője, más szóval áldozata. Továbbá a magyar hatóságok résztvevői kihallgatások során több alkalommal is azzal szembesülnek, hogy a prostitúciós munkát végzők nem kényszer hatása alatt cselekszenek, hanem konszenzuális módon történik a megegyezés a külföldi munkavégzésről, ugyanakkor az erőszak alkalmazásának mindennapi tapasztalata az ilyen kihallgatások alapján sem válik lényegtelennek. Erre az egyik legmarkánsabb példa a Fortune JIT, ahol a futtatók még az újságírók in-

formációi szerint is a nők egyetértésével, nem erőszak útján vitték ki őket Franciaországba.¹³ A hazai szervek, interjú tapasztalataink szerint az emberkereskedelem adás-vételi szándékát tudják nehezen bizonyítani, így a kerítés tényállásának használatát ez indokolja, még a Nemzeti Nyomozó Iroda Emberkereskedelem Elleni Alosztályán is.

Vagyonvisszaszerzés és emberkereskedelem

A bűncselekményből megszerzett vagyon elvétele kulcsfontosságú a bűnszervezet felszámolásában, ahogy interjúalanyaink is beszámoltak róla. „*A pénzelkobzásnak, meg a vagyon elvételének azon túl, hogy konkrétan elveszik tőle a pénzt, van egy üzenete is.*” (interjú részlet) A vagyonvisszaszerzés tehát egyfelől elveszi a bűnelkövető hatalmi bázisát, a tőkét, hogy a jövőben ő vagy bármely hozzá kapcsolódó személy folytatni tudja a tevékenységet. Másfelől pedig van egy olyan üzenete is, ahogy interjúalanyunk kitért rá, hogy a bűnszervezet tagjai azt tapasztalják meg, nem éri meg a bűncselekményt elkövetni, ha mindent elveszítenek utána.

Ehhez Magyarországon feltétlenül szükséges a pénzmosás bűncselekményének bizonyítása, hiszen önmagában az emberkereskedelem tényállásának bizonyítása esetén nincs jogi lehetőség az ebből szerzett vagyon visszaszerzésére, valamint a magyar jogszabályok pénzbüntetést sem szabnak ki. Pénzmosást azonban kerítés esetén is lehet nyomozni és bizonyítani, nemzetközi együttműködés nélkül. Erre azonban jelenleg még kevés példa van, ami szintén a korábban kifejtett lassú szervezeti változásból, a kismértékű innovációból fakad. Másik fontos oka pedig az erőforráshiány, ugyanis ezekben az esetekben ugyanannak az előadónak (vagy előadóknak) kell a kerítés mellett a pénzmosás nyomozati munkáját lefolytatni. Ez a magas ügyszámok mellett nagy kihívást jelent, különös tekintettel arra, hogy a pénzmosás nyomozati munkája egész más típusú képességeket és nyomozati cselekményeket követel, mint az emberkereskedelem vagy kerítés nyomozása.

Erre ideális kereteket nyújt a JIT, hiszen Hollandiában és Belgiumban egyszerűbb, illetve magasabb büntetési tétellel fenyegetett az emberkereskedelem bűncselekménye, míg Magyarországon a pénzmosásra fókuszálnak, mivel a vagyont itt halmozzák fel és különböző cégeket vagy ingatlanügyeken keresztül próbálják legálissá tenni a megszerzett vagyonelemeket. A JIT keretében folytatott nyomozás során tehát a magyar büntetőeljárásban „csak” a pénzmosás bűncselekményét kell bizonyítaniuk. Emellett persze aktívan közreműködnek az emberkereskedelem tényállásának bizonyításához szükséges adatok megszerzésében, a feladatok azonban megoszlanak a két nyomozóhatóság között.

¹³ Fülöp Zsófia: A jó szomszédok - Szeged, Strasbourg, prostitúció. Magyar Narancs 2016. 12. 15. (internetes elérhetőség: <http://magyarnarancs.hu/riport/a-jo-szomszedok-101914/?orderdir=novekvo>)

Ahogy a Fortune JIT-nél jól látható, az európai elfogató- mellett fagyasztási parancsot (további tranzakciók tiltása) is kiadtak a hazai ügyészek, mivel a vagyon-visszaszerzés, illetve a pénzmosás bizonyítása ebben az ügyben kiemelten fontos volt a Nemzeti Nyomozó Iroda szegedi diszklokált osztálya számára. A Csongrád Megyei Főügyészség számára pedig ez azért vált fontossá, mert ha az emberkereskedelem miatt a franciák előtt vonják felelősségre az elkövetőket, akkor a hazai erőbefektetések láthatóvá tétele érdekében másban kell vádat emelni a Szeged környékén csak „Szép Sanyi és bandájaként” emlegetett szervezett bűnözői csoport ellen.¹⁴

A bűncselekményből származó jövedelmet általában szintén egyszerűbb nemzetközi együttműködésben folytatott büntetőeljárásban bizonyítani. Hollandiában például speciális újítás, hogy az úgynevezett pocket rendszer szempontjai alapján folytatják a nyomozást a rendőrök. Eszerint ha a gyanúsított legális jövedelme nem teszi lehetővé a hozzátartozó tulajdonok legális birtoklását, akkor azt az eljárás szerint minden valószínűség szerint bűncselekmény során szerezte.

Magyarországon is csak nagyobb jövedelmet felhalmozott bűnszervezetek esetében érdemes megpróbálni a vagyonvisszaszerzést. Sok elkövetői csoportra ugyanis jellemző, hogy felélik a bűncselekményből megszerzett vagyont. *„Az a baj, hogy vesznek pl. egy 5 éves BMW-t, azt pár év alatt lelakják, elhasználják. Az már nem ér sokat pár év múlva. Elverik a pénzt általában. Ingatlan? Van, hogy van, de ilyenkor az a baj, hogy nem ér annyit az ingatlan, mint amennyit befektettek.”* (interjúrészlet).

A magyar és holland együttműködésben lefolytatott Wimber fedőnevű JIT-ben szintén kiemelten fontos a pénzügyi nyomozás, annak ellenére, hogy az elkövetők itt is jelentős összegeket feléltek a bűncselekmény útján megszerzett vagyonból. A Wimber esetében magyar elkövetők futtattak Hollandiában magyar prostituáltakat, miközben ők nagyrészt Magyarországon tartózkodtak. A holland és a magyar hatóságok közös munka során nyomozták ki a két ország között történő pénzügyi forgalom alapján a megszerzett vagyon mértékét, valamint hogy mely kapcsolódó személyek részesültek még a küldött pénzből. Ez az ügy a holland hatóságok számára is példaértékűen sikeres eljárás volt a pénzügyi nyomozati munka tekintetében (ECORYS 2015:38).

¹⁴ Fülöp Zsófia: A jó szomszédok - Szeged, Strasbourg, prostitúció. Magyar Narancs 2016. 12. 15. (internetes elérhetőség: <http://magyarnarancs.hu/riport/a-jo-szomszedok-101914/?orderdir=novekvo>)

Záró gondolatok: Az együttműködés kihívásai

Épp a feladatmegosztás és az együttműködés gyakorlati megvalósulása miatt alakulhatnak ki eltérő tapasztalatok a JIT-ek működéséről. Ugyanis a JIT lehetővé teszi a sokkal kevésbé formalizált, közvetlenebb kommunikációt. Ez azonban egy keret, és hogy az adott kereten belül mennyire lesz kielégítő az együttműködés a JIT-ben résztvevők között, éppúgy az adott személyeken múlik, minden bármely más kommunikációs helyzetben. Az adminisztratív akadályok elhárítása után tehát egy személyesebb kapcsolat kialakítására van lehetőség, ami épp ebből fakadóan nagyon sokféle lehet. Így valójában a JIT esetében is ezeken a személyes viszonyokon múlik, hogy a különböző tagországok képviselői mennyiben, illetve milyen alaposítással teljesítik a másik hatóság kéréseit. Ahogy a bűnügyi jogsegélyeknél is rendkívül vegyes tapasztalatokkal rendelkezik a nyomozóhatóság tagjai, épp így a JIT-nél is eltérő élmények vannak. Míg néhány interjúalanyunk arról számolt be, hogy a külföldi sokszor „kiszolgáló szervként” kezeli a magyar nyomozó hatóságot, addig mások kifejezetten hangsúlyozták a támogatás és az információátadás kölcsönösségét. Sokat elárul a KR Nemzeti Nyomozó Iroda Emberkereskedelem Elleni Osztály munkatársának megfogalmazása is, hogy „a kizsákmányolás célországai fordultak megkereséssel a származási országok felé, többféle elvárással és konkrét feladatokkal.” (Szabó 2015:56)

Emellett a JIT-en belül az adott résztvevő tagország rendészeti és igazságügyi szerveinek szoros, jól működő együttműködése is elengedhetetlen. Az ügyészséggel való hatékony együttműködést nagyban segítené, ha más tagállamokhoz hasonlóan, adott bűncselekménytípusra szakosodott ügyészségek és ügyészek léteznének. „*Nálunk nincsenek vonalvezető ügyészek, ami egy nagy probléma, mert mindenféle típusú ügyet kapnak. A hollandoknál viszont van supervisor ügyész, ami nagyon hasznos.*” (interjú részlet). A holland rendszerhez hasonlóan Franciaországban is szakosodott ügyészségek vannak. A tavaly tavasszal, elfogások révén realizált Fortune JIT-ben jól látható, hogy amíg a francia partnereknél az ügy a nancy-i szervezett bűnügyekkel foglalkozó speciális ügyészség előtt áll, addig nálunk először a Szeged Járási Ügyészség végezte a nyomozás felügyeletét, majd csak az elfogások előkészítése okán helyezték át az eljáró ügyészt a JIT miatt a Csongrád Megyei Főügyészségre. Nálunk a Joint Investigation Teamek szerepe a hazai büntetőeljárásokban még nem magától értetődő sem a rendőri, sem az ügyészi szervezet számára, azonban egyre nagyobb az elfogadottsága.

Amíg azonban ehhez hasonló strukturális átalakulás nem megy végbe, addig ugyanúgy egyéni szinten lehet a kapcsolattartás és az együttműködés minőségét javítani. A két szerv kooperációja természetesen minden más büntetőeljárás esetében is szükségszerű, de a JIT-nél azért, hogy megjelenik egy nemzetközi fél is a nyomozati munkában, nagyobb szükség van a közös fellépésre, közös szándékok és nyomozási irányok megfogalmazására a rendszeres nemzetközi kapcsolattartásban. Amennyiben ugyanis a nyomozóhatóság és az ügyészség ellentétes irányokat és verziókat kommunikálna, ez jelentősen nehezítené a nemzetközi szintű együttműködést is.

Irodalom

Anderson, Bridget and Andrijasevic, Rutvica (2008). Sex, slaves and citizens: the politics of anti-trafficking. *Soundings*, 2008(40), pp. 135–145.

Bart de Buck. Joint Investigation Teams: The participation of Europol officials. *ERA Forum* (2007) 8:253–264.

Bernstein, E. 2010. Militarized Humanitarianism Meets Carceral Feminism: The Politics of Sex, Rights, and Freedom in Contemporary Antitrafficking Campaigns.

Block, L.: Joint Investigation Teams: The Panacea for Fighting Organised Crime? Paper for the ECPR Annual Conference 2011. (internetes elérhetőség: <http://ssrn.com/abstract=1981641>)

Diegmann, M., Feller, A., Herzig, M., Kocher, U., Kuruc, J.: Flora Dora: Utcai szociális munka prostituáltakkal Zürichben. In: Utcai szociális munka prostitúcióban élő Magyar nőkkel Magyarországon és Zürichben. Módszertani kézikönyv. *IRIS* 2012:31-47.

ECORYS. 2015. Needs assessment on tools and methods of financial investigation in the European Union. Final Report. (internetes elérhetőség: https://www.wodc.nl/binaries/2612-summary_tcm28-74130.pdf)

Farrell, A., Pfeffer, R., & Bright, K. (2015): Police perceptions of human trafficking. *Journal of Crime and Justice*.

Fehér, L. 2009. Prostitúció, emberkereskedelem.

Finger, S.: Prostitúciós terek performativitása – szexmunkások és a nyilvános tér Magyarországon. *Tér és Társadalom*. 27 évf., 4. szám, 2013.

Fülöp, Zs.: A jó szomszédok - Szeged, Strasbourg, prostitúció. *Magyar Narancs* 2016. 12. 15. (internetes elérhetőség: <http://magyarnarancs.hu/riport/a-jo-szomszedok-101914/?orderdir=novekvo>) Claudia Gualtieri. Joint Investigation Teams. *ERA Forum* (2007) 8:233–238.

Helmberg, M.: Eurojust and Joint Investigation Teams: How Eurojust can support JITs. *ERA Forum* (2007) 8:245–251.

Horvatis, L., Bart de Buck. The Europol and Eurojust Project on Joint Investigation Teams. *ERA Forum* (2007) 8:239–243.

Katona, N. 2017. Loved or Seduced? Intimate Relationships Between Hungarian Sex Workers and Pimps in Berlin's Kurfürstenstraße. In: *Third Parties in Sex Work*. Springer, 2017:49-70.

Klimek, L. Joint Investigation Teams in the European Union. *Internal Security*, January-June 2012. 63-77.

Lovas, H.: Keresik a klán vezetőit. Évek óta működik a Makai fivérek bűnszervezete. *Magyar Nemzet* 2001. 04. 03. (internetes elérhetőség: http://mno.hu/migr_1834/keresik-a-klan-vezetoit-834790)

Munk, V.: A többségnek strici, a prostituálnak hős szerelmes. *Index*. 2017.01.05. (internetes elérhetőség: http://index.hu/belfold/2017/01/05/a_tobbsegnek_strici_a_prostitualtnak_hosszerelmes/)

Nagy, J. Közös nyomozócsoportok az Európai Unió tagállamai közötti bűnügyi együttműködésben. Doktori Értekezés. Budapest. 2010.

Nilsson, H. G.: 2005. Special Investigation Techniques and Developments in Mutual Legal Assistance: The Crossroads Between Police Cooperation and Judicial Cooperation (From Resource Material Series No. 65, P 39-45, 2005, Simon Cornell, ed. -- See NCJ-210203)

Nyeste, P. 2013. A bűnüldözési célú „titkos információszerzés” és a büntetőeljárás kapcsolata. Nemzetbiztonsági Szemle. Különlenyomat. MMXIII. 1. Évfolyam 1. Szám. Elérhető: http://epa.oszk.hu/02500/02538/00001/pdf/EPA02538_nemzetbiztonsagi_szemle_2013_01_020-038.pdf

Ollus, N., Jokinen, A., and Joutsen, M. (szerk.): Exploitation of migrant workers in Finland, Sweden, Estonia and Lithuania: Uncovering the links between recruitment, irregular employment practices and labour trafficking. HEUNI, Helsinki, 2013.

Sebhelyi, V. 2015. Policy responses to human trafficking with special emphasis on the implementation of the 2011/36 EU Directive in Hungary. Kiadta: Hungarian Women's Lobby.

Szabó, Sz. 2015. Praktische Erfahrungen mit gemeinsamen Ermittlungsgruppen – eine wirksame Lösung mit Kompromissen bei der Bekämpfung des Menschenhandels. (Gyakorlati tapasztalatok a közös nyomozócsoportokkal kapcsolatban - kompromisszumos és hatékony megoldás az emberkereskedelem elleni küzdelemben). Mitteleuropäische Polizeiakademie. Erfahrungen mit JIT. MEPA Fachjournal, Ausgabe Nr.2. Jahr 2015: 55-61.

Veber Šajn, M.: Procedural Aspects and Practice of Joint Investigation Teams. *Journal of Criminal Investigation and Criminology / Ljubljana / 64 / 2013 / 2* Procedural.

Vidra, Zs., Baracsi, K., Katona, N., Sebhelyi, V. Gyermekkereskedelem Magyarországon. Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés. CEU, CPS. 2015.